

Kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain muuttaminen

Lausuntotiivistelmä

Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2023:3

Kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain muuttaminen

Lausuntotiivistelmä

Oikeusministeriö Helsinki 2023

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Oikeusministeriö

CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-400-534-0

ISSN pdf: 2490-1172

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Kaupallisten sopimusten maksuehdoista annetun lain muuttaminen Lausuntotiivistelmä

Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2023:3		Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
Julkaisija	Oikeusministeriö		
Tekijä/t	Jussi Päivärinne		
Kieli	suomi	Sivumäärä	18

Tiivistelmä

Valmistelun taustalla on hallitusohjelmakirjaus, jonka mukaan maksuaikoja koskevan lainsäädännön uudistamista selvitetään ja arvioidaan, tavoitteina etenkin pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen.

Mietinnössä ehdotetaan, että viranomainen asetetaan valvomaan maksuaikoja koskevan sääntelyn noudattamista mikro- tai pienyritysten ja suuryritysten välisissä suhteissa. Viranomainen valvoisi, että jos laissa säädetystä 30 päivän maksuajasta on poikettu, siitä on sovittu maksuehtolain 5 §:n edellyttämällä tavalla.

Esityksessä ehdotetaan, että valvontaviranomaisena toimisi Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Etelä-Suomen aluehallintovirasto voisi rikkomistapauksissa antaa velalliselle huomautuksen tai julkisen varoituksen ja kieltää velallista jatkamasta tai uusimasta lainvastaista menettelyä. Kiellon tehosteeksi voitaisiin asettaa uhkasakko. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännökset Etelä-Suomen aluehallintoviraston tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksista.

Mietintö oli lausuntokierroksella 21.4.–3.6.2022. Lausuntoja annettiin 14. Lausunnonantajat suhtautuivat pääosin myönteisesti työryhmän ehdotuksiin. Eniten huolta lausunnon-antajissa herätti valvovan viranomaisen resurssien riittävyys sekä soveltamisalan riittävä laajuus.

Asiasanat maksuehdot, yritykset, valvonta, hallitusohjelmat

ISBN PDF	978-952-400-534-0	ISSN PDF	2490-1172
Asianumero	VN/25351/2021	Hankenumero	OM053:00/2021

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-534-0>

Ändring av lagen om betalningsvillkor i kommersiella avtal Sammandrag av remissyttrandena

Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2023:3	Tema	Betänkanden och utlåtanden
Utgivare	Justitieministeriet	
Författare	Jussi Päivärinne	
Språk	finska	Sidantal 18

Referat

Utgångspunkten för beredningen är regeringsprogrammet, där det konstateras att en reform av lagstiftningen om betalningstider ska utredas och bedömas med målet att förbättra särskilt små och medelstora företags verksamhetsförutsättningar.

I betänkandet föreslås det att en myndighet tillsätts för tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna om betalningstider i förhållandena mellan mikro- eller små företag och stora företag. Vid avvikelser från den lagstadgade betalningstiden på 30 dagar ska myndigheten övervaka att det har avtalats om det på det sätt som förutsätts i 5 § i lagen om betalningsvillkor.

I propositionen föreslås det att Regionförvaltningsverket i Södra Finland ska vara tillsynsmyndighet. Vid överträdelse ska Regionförvaltningsverket i Södra Finland kunna ge gäldenären en anmärkning eller meddela en offentlig varning och förbjuda gäldenären att fortsätta eller upprepa sitt lagstridiga förfarande. Förbudet kan förstärkas med vite. Det föreslås också att till lagen fogas bestämmelser om rätten för Regionförvaltningsverket i Södra Finland att få uppgifter och förrätta inspektioner.

Betänkandet var på remiss mellan den 21 april och 3 juni 2022. Det lämnades sammanlagt 14 yttranden. Remissinstanserna var i regel positiva till arbetsgruppens förslag. De var mest bekymrade över huruvida tillsynsmyndighetens resurser räcker till och tillämpningsområdet är tillräckligt omfattande.

Nyckelord betalningsvillkor, företag, tillsyn, regeringsprogram

ISBN PDF	978-952-400-534-0	ISSN PDF	2490-1172
Ärendenummer	VN/25351/2021	Projektnummer	OM053:00/2021

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-534-0>

Sisältö

1	Johdanto	6
1.1	Tausta.....	6
1.2	Mietintö.....	6
1.3	Pyydetyt ja saadut lausunnot.....	7
1.4	Yleistä lausuntopalautteesta.....	8
2	Lausuntopalaute	9
2.1	Soveltamisala.....	9
2.2	Valvonta	10
2.2.1	Valvova viranomainen	10
2.2.2	Valvontaan osoitetut resurssit	11
2.2.3	Seuraamuskeinovalikoima	12
2.2.4	Tarkastusoikeus.....	12
2.2.5	Valvonnan priorisointi ja asianosaisasema	13
2.3	Muutoksenhaku ja tuomioistuinten resurssit	14
3	Muita lausunnonantajien huomioita	16
3.1	Sopimusvapaus ja sopimussuhteiden valvonta.....	16
3.2	Nimenomaisen sopimisen määrittelemine	16
3.3	Yrityksille aiheutuva hallinnollinen taakka.....	16
3.4	Tiedonhallinnan muutosvaikutukset.....	17
3.5	Jälkiarviointi ja tiedonvaihto.....	17
3.6	Muut seikat.....	18

1 Johdanto

1.1 Tausta

Oikeusministeriö asetti 10.2.2021 työryhmän, jonka tehtävänä oli ensivaiheessa valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus saatavien perinnästä annetun lain (513/1999) väliaikaisen muutoksen jatkamiseksi. Toisessa vaiheessa työryhmän tehtävänä oli valmistella hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta. Viimeisessä vaiheessa työryhmän tuli hallitusohjelmakirjauksen (s. 88 ja 102) mukaisesti selvittää ja arvioida maksuaikoja koskevan lainsäädännön uudistamistarvetta, tavoitteenaan etenkin pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytysten vahvistaminen. Työryhmän toimikautta pidennettiin 31.8.2021 ja toimikausi päättyi 31.3.2022.

Työryhmässä oli oikeusministeriön lisäksi edustettuina Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Suomen Perimistöimistojen liitto ry, Suomen Yrittäjät ry sekä työ- ja elinkeinoministeriö. Lisäksi työryhmän pysyväksi asiantuntijaksi kutsuttiin 1.9.2021 elintarvikemarkkinavaltuutettu Olli Wikberg elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistosta.

Työryhmän mietintö Ehdotus maksuehtolain muuttamisesta julkaistiin 21.4.2022¹.

1.2 Mietintö

Mietinnössä ehdotetaan muutettavaksi lakia kaupallisten sopimusten maksuehdoista (30/2013, jäljempänä maksuehtolaki) siten, että viranomainen asetetaan valvomaan maksuehtolain 5 §:n noudattamista eräissä tilanteissa. Valvontaviranomaisena toimisi Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoisi maksuehtolain 5 §:n noudattamista, kun velallisen liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on vähintään 2 miljoonaa euroa ja kun velkojayrityksen liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on alle 2 miljoonaa euroa. Etelä-Suomen aluehallintovirasto voisi maksuehtolain 5 §:n rikkomistapauksissa antaa velalliselle huomautuksen tai julkisen varoituksen ja kieltää velallista jatkamasta tai uusimasta lainvastaista menettelyä. Kiellon tehosteeksi voitaisiin asettaa uhkasakko. Maksuehtolakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännökset Etelä-Suomen aluehallintoviraston tiedonsaanti- ja tarkastusoikeuksista.

1 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-262-2>

Mietinnössä esitettyjä muutoksia kuvaillaan tarkemmin jäljempänä muutoksista saadun lausuntopalautteen yhteydessä.

1.3 Pyydetty ja saadut lausunnot

Mietintö oli lausuntokierroksella lausuntopalvelu.fi-sivuston kautta 21.4.–3.6.2022. Lausuntopyyntö lähetettiin 27 taholle, joista lausunnon antoi 13. Lisäksi lausunnon antoi yksi muu taho. Lausuntopyyntö ja lausunnot on nähtävissä lausuntopalvelusta (www.lausuntopalvelu.fi). Lausunnon antaneet on merkitty *:-llä.

- Aalto yliopisto / kauppatieteet
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry (jäljempänä myös EK)*
- Elintarvikemarkkinavaltuutettu*
- Etelä-Suomen aluehallintovirasto (jäljempänä myös ESAVI)*
- Finanssiala ry
- Finnvera Oyj
- Hanken (Svenska handelshögskolan)
- Helsingin hallinto-oikeus*
- Helsingin yliopisto / oikeustieteellinen tiedekunta
- Intrum Oy
- Itä-Suomen yliopisto / oikeustieteiden laitos
- Kaupan liitto ry
- Keskuskauppakamari
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- Lapin yliopisto / oikeustieteiden tiedekunta
- Luottoalan Asiantuntijat ry
- Maa- ja metsätalousministeriö (jäljempänä myös MMM)*
- Markkinaoikeus*
- Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry (jäljempänä myös MaRa)*
- Rakennusteollisuus RT ry*
- Suomen Asianajajaliitto*
- Suomen Pankki*
- Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry
- Suomen Yrittäjät ry (jäljempänä myös SY)*
- Turun yliopisto / oikeustieteellinen tiedekunta
- Työ- ja elinkeinoministeriö (jäljempänä myös TEM)*
- Valtiovarainministeriö (jäljempänä myös VM)*

Edellä mainittujen lisäksi lausunnon toimitti Koneyrittäjät ry.

Lausunnon antaneista elintarvikemarkkinavaltuutettu, Suomen Asianajajaliitto sekä Suomen Pankki totesivat, ettei niillä ole asiaan lausuttavaa.

Tähän tiivistelmään on koottu mietinnön ehdotukset ja niistä saatu palaute. Lausumia on tiivistelmää varten lyhennetty ja ryhmitelty uudestaan.

1.4 Yleistä lausuntopalautteesta

Yleisesti voidaan todeta, että lausunnonantajat suhtautuivat pääosin myönteisesti ehdotettuun uudistukseen ja pitivät sitä tarpeellisena. Muun ohella katsottiin, että jo pelkästään se, että viranomaisen asetetaan valvomaan sääntelyn noudattamista, ehkäisee useampia potentiaalisia maksuehtolain 5 §:n rikkomistapauksia. Osa lausunnonantajista nosti kuitenkin esiin huolen valvojan viranomaisen resurssien riittävästä tai pitivät esitettyä resurssia alimitoitettuna. Eräät lausunnonantajista korostivat sopimusvapauden säilyttämistä ensiarvoisen tärkeänä ja sitä, että elinkeinonharjoittajien välisten sopimussuhteiden valvonta viranomaisen toimesta tulisi olla poikkeuksellista. Lisäksi lausunnonantajat esittivät erilaisia näkemyksiä muun ohella siitä, miten soveltamisala valvonnan kohteeksi tulevien yritysten osalta tulisi määritellä, miten muutoksenhaku tulisi toteuttaa, kuinka laaja viranomaisen tarkastusoikeuden tulisi olla sekä tulisiko erikseen määritellä, mitä nimenomaisella sopimisella tarkoitetaan.

2 Lausuntopalaute

2.1 Soveltamisala

Mietinnön mukaan valvonta kohdistuisi sellaisiin tapauksiin, joissa liikevaihdoltaan suhteellisen pienet velkojat toimivat suhteessa tietyn liikevaihdon ylittäviin velallisiin. Valvontaviranomainen valvoisi maksuehtolain 5 §:n noudattamista tilanteissa, joissa velkojan liikevaihto tai sitä vastaava tuotto viimeksi päättyneeltä tilikaudelta on alle 2 miljoonaa euroa ja velallisen liikevaihto tai sitä vastaava tuotto viimeksi päättyneeltä tilikaudelta on vähintään 2 miljoonaa euroa. Jos velkoja tai velallinen kuuluu konserniin, liikevaihto- ja tuottorajoja arvioitaisiin konsernin liikevaihtotietojen perusteella.

MMM piti soveltamisrajausta valvonnan piiriin tulevien yritysten osalta perusteltuna, kun otetaan huomioon sääntelyn kattavan kaikki sektorit, joiden osalta maksuajoista ei ole erikseen säädetty.

Koneyrittäjät ry:n mukaan valittu kategorinen kahden miljoonan euron raja ei kaikilta osin tunnista pienyritysten ja suuryritysten välistä ongelmaa maksuajoissa. Esimerkiksi puunkorjuualan pienyritykset toimivat verkostoituneella toimintamallilla, jossa nämä eivät itse ole suoraan sopimussuhteessa suuryhtiöön, vaan urakointisopimus tehdään joko useammasta yrittäjästä koostuvan markkinointiyrityksen kautta, joka ostaa tarvittavat korjuusuoritteet läpilaskutuksena osakasyrityksiltään, tai siten, että yksi metsäkoneyritys toimii pääurakoitsijana suhteessa suuryritykseen ja muut yrittäjät sen aliurakoitsijoina.

SY nosti esille, ettei esitetyllä valvontasääntelyllä kyettä turvaamaan kaikkien heikommassa neuvotteluasemassa olevien velkojien asemaa. Jos esimerkiksi velallinen on monikansallinen suuryritys, jonka liikevaihto on useita miljardeja euroja, ei sopimussuhde ole tasavertainen, jos toisen osapuolen liikevaihto on kolme miljoonaa euroa.

Koneyrittäjät ry ja *SY* katsoivat, että maksuehtoja tulisi voida valvoa mietinnössä ehdotetun lisäksi myös silloin, kun velallisen liikevaihto on yli satakertainen suhteessa velkojan liikevaihtoon.

ESAVI nosti esiin, että säännöksen soveltamisessa voi tulla tilanteita, joissa yrityksen tilikausi on päättynyt, mutta tilinpäätöstä ei ole vielä vahvistettu, jolloin luotettavan tiedon saaminen liikevaihdosta tai sitä vastaavasta tuotosta voi osoittautua ongelmalliseksi.

Tämän vuoksi olisi harkittava, tulisiko säännöstä ja sen esitöitä täsmentää siten, että kyse on viimeksi päättyneen ja vahvistetun tilikauden liikevaihdosta tai sitä vastaavasta tuotosta.

2.2 Valvonta

2.2.1 Valvova viranomainen

Työryhmän mietinnössä valvontatehtävä ehdotetaan osoitettavaksi Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. *ESAVI* jätti työryhmän mietintöön eriävän mielipiteen, jossa se ilmaisi vastustavansa ehdotettujen uusien tehtävien antamista sille.

ESAVIn mukaan perusteluissa tulisi paremmin tuoda esille muut vaihtoehdot valvontaviranomaiseksi nimitettävästä tahosta, kuten Kilpailu- ja kuluttajavirasto, jolla on osaamista neuvotteluprosesseista, tai uusi perustettava viranomainen. Uusi viranomainen olisi perusteltavissa *ESAVIn* mukaan sillä, että tällaiselle viranomaiselle voitaisiin jatkossa osoittaa myös mietinnössä viitatus uudet valvontatehtävät. Joka tapauksessa *ESAVIlla* ei ole osaamista ja kokemusta esitetyn kaltaisesta neuvottelu- ja sovittelutehtävästä. *ESAVI* totesi myös, että sille jää mietinnön perusteella epäselväksi, mitä uusia valvontatehtäviä sille tulevaisuudessa mahdollisesti osoitetaan.

VM lausui, ettei se kannata tehtävän osoittamista aluehallintovirastoille ja yhtyi *ESAVIn* eriävässä mielipiteessä esitettyihin perusteluihin. Lisäksi *VM* totesi, ettei aluehallintovirastoilla ole ehdotettujen uusien tehtävien hoitamisen kannalta tarpeellista kokemusta ja osaamista ja että kokonaan uusien tehtävien osoittamista virastoille tulisi lähivuosina mahdollisuuksien mukaan välttää. Toisaalta *VM* lausui, että julkisessa hallinnossa ei ole löydettävissä muutamaakaan viranomaista kuin aluehallintovirasto, jolle kaavailtu tehtävä sopisi sen nykyisen roolin tai tehtävien perusteella. *ESAVIlla* on kuitenkin jo nykyisin useita resursseiltaan pienehköjä valtakunnallisia erikoistumistehtäviä, joten mahdollisen valvontatehtävän osoittamista tulisi harkita jollekin muulle aluehallintovirastolle.

TEM totesi, ettei valvontaviranomaisen asettamiseksi ollut sellaista tahoa, jolle tehtävä selkeästi ja luonteenomaisesti kuuluisi. Valvontatehtävän mittakaava on sen verran pieni, ettei *TEM* pidä uuden valvontaviranomaisen perustamista tarkoituksenmukaisena. *TEM:n* näkemyksen mukaan *ESAVI* olisi paras vaihtoehto suorittamaan valvontatehtävää. Koska valvontatehtävä kattaisi koko yrityskentän sopimukset, valvontatehtävää ei ole tarkoituksenmukaista antaa vain tietyn erityissektorin valvontaa hoitavalle viranomaiselle. Myös varautuminen sääntelyn pirstaloitumisen välttämiseksi tulevaisuudessa puoltaa valvontatehtävän antamista *ESAVIlla*. Lisäksi jos esimerkiksi EU-sääntelyn johdosta tulee vastaavia yritysten toiminnan valvontaa koskevia tehtäviä, on tarkoituksenmukaisempaa laajentaa yleisviranomaisen kuin sektoriviranomaisen tehtäväkenttää.

2.2.2 Valvontaan osoitetut resurssit

Mietinnössä esitetyn arvion mukaan ESAVI:ssa valvontatehtävää hoitamaan olisi palkattava vähintään kaksi ylitarkastajaa. Kahden henkilön palkkauksesta aiheutuisi kustannuksia työnantajalle sivukuluineen yhteensä noin 145 000 euroa vuodessa. Lisäksi muista kuluista (IT- ja tiedotuskulut ja mahdolliset tarkastuskulut) aiheutuisi vuositasona noin 12 500–20 000 euron kustannukset. Mietinnössä on lähdetty siitä, että siinä esitetyt arviot ovat alustavia.

Mietinnössä esitettyä arviota pidettiin sekä *ESAVIn* että *VM:n* näkemyksen mukaan alimitoitettuna. *ESAVIn* näkemyksen mukaan sille tulee osoittaa henkilöresursseja vähintään 4–5 henkilötyövuotta.

TEM, SY ja *Koneyrittäjät ry* totesivat lausunnoissaan, että valvontaviranomaisella tulisi olla käytössään uuden tehtävän asianmukaiseen hoitamiseen vaadittavat resurssit.

Mietinnössä on edelleen todettu, että vireille tulevien asioiden määrää on hyvin vaikea ennustaa. Suuntaa antavasti on kuitenkin arvioitu, että varsinaisten valvonta-asioiden sekä neuvonta- ja sovittelutehtävien yhteismäärä olisi noin 100 tapausta vuodessa.

ESAVIn mukaan on sinänsä mahdotonta täsmällisesti arvioida, kuinka monta neuvonta- ja sovittelutehtävää sekä valvonta-asiaa viraston käsiteltäväksi vuosittain tulee. *ESAVI* piti mietinnössä arvioitua 100 tapausta vuodessa erittäin alhaisena arviona, kun otetaan huomioon valvottavien yritysten määrä, noin 17 500 kpl. *ESAVI* vertaa tilannetta siihen, että tällä hetkellä rekisteriin merkityistä 84 perintätoiminnan harjoittajasta tehdään vuosittain 500–600 epäkohtailmoitusta aluehallintovirastolle.

ESAVIn ja *VM:n* mukaan uudenlaiset neuvottelu- ja sovittelutehtävät myös työllistävät merkittävästi enemmän kuin pelkästään asiakirjojen perusteella suoritettava valvonta. Lisäksi *ESAVI* työllistäisivät valvonta-asiat, jotka edellyttävät valituskehoituksen ratkaisun laatimista perusteluineen sekä lausumien kirjoittamista muutoksenhakuasioissa. *VM* totesi, että vaikka vain murto-osa valvottavista aiheuttaisi tarvetta viranomaistoimenpiteisiin, on olemassa ilmeinen riski epäsuhdasta resurssien ja valvontatapausten aiheuttaman resurssitarpeen välillä.

2.2.3 Seuraamuskeinovalikoima

Mietinnössä ehdotetaan, että Etelä-Suomen aluehallintovirasto voisi maksuehtolain 5 §:n rikkomistapauksissa antaa velalliselle huomautuksen tai julkisen varoituksen ja kieltää velallista jatkamasta tai uusimasta lainvastaista menettelyä. Kiellon tehosteeksi voitaisiin asettaa uhkasakko.

TEM:n mukaan ehdotettu keinovalikoima on valvonnan tehokkuuden kannalta tarkoituksenmukainen ja oikeasuhtainen.

ESAVI totesi, että perusteluissa tulisi tuoda selkeämmin esiin, missä tilanteissa kieltä tulisi määrätä samaan aikaan huomautuksen tai julkisen varoituksen kanssa ja missä tilanteissa kieltä tulisi määrätä jo ennen kuin velalliselle annetaan huomautus tai varoitus. Kiellon määrääminen ei edellyttäisi, että velalliselle on jo aiemmin annettu huomautus tai julkinen varoitus. Toisaalta kieltä voitaisiin määrätä samalla kertaa, kun velalliselle annetaan huomautus tai julkinen varoitus. *ESAVI* pohti, että tarkoitus on ilmeisesti kuitenkin se, että kieltä annettaisiin aina samaan aikaan huomautuksen tai varoituksen kanssa.

Markkinaoikeus totesi, että työryhmä on päätenyt nimenomaisesti sulkemaan seuraamusmaksun mahdollisuuden käytettävissä olevien seuraamusten ulkopuolelle. Edelleen markkinaoikeus totesi, että julkista varoitusta ja kieltä voidaan aivan perustellusti pitää huomattavasti lievempinä seuraamuksina kuin seuraamusmaksua.

Mietinnön mukaan valvontaviranomaisen havaitessa velallisen ryhtyneen lainvastaiseen toimenpiteeseen tulisi valvontaviranomaisen ensisijaisesti pyrkiä saamaan neuvotteluteitse velallinen vapaaehtoisesti luopumaan siitä.

EK piti hyvänä, että havaittuihin tai epäiltyihin rikkomuksiin puuttumisen lähtökohtana olisi ensisijaisesti neuvottelu ja sovinnon edistäminen. *Rakennusteollisuus ry* huomautti, että valvonnan tulee olla ennakkollisesti ohjeistavaa ja mahdollistaa myös aito vuoropuhelu viranomaisen ja valvonnan kohteena olevan yrityksen kanssa muun muassa tarkastuksia suoritettaessa.

2.2.4 Tarkastusoikeus

Mietinnössä ehdotetaan, että valvontaviranomaisella olisi oikeus tehdä maksuehtolain 10 a §:ssä tarkoitetun velallisen tiloissa ennalta ilmoittamatta tarkastuksia, jotka ovat välttämättömiä maksuehtolain 5 §:n noudattamisen varmistamiseksi.

EK ja Rakennusteollisuus ry katsoivat, että mietinnössä esitetyn tarkastusoikeuden laajuus vaikuttaa ylimitoitetulta ja sen johdosta tarkastuksen kohteiden oikeusturvan kannalta ongelmalliselta. EK:n ja Rakennusteollisuus ry:n mukaan elintarvikemarkkinalain tai kilpailulain vastaavat säännökset eivät ole malliksi relevantteja, sillä niiden perusteella tapahtuva valvonta on laaja-alaisempaa. Maksuaikojen osalta valvonnan kohteena on se, onko maksuajasta nimenomaisesti sovittu. Jos maksuajasta on nimenomaisesti sovittu, on asiaa koskevan aineiston toimittaminen valvovalle viranomaiselle velallisen omassa intressissä. Jos siitä taas ei ole sovittu, tarkastus kohdistuisi johonkin, jota määritelmän mukaan ei ole, eikä tarkastus olisi omiaan selvittämään asiaa enemmälti.

2.2.5 Valvonnan priorisointi ja asianosaisasema

Mietinnössä ehdotetun maksuehtolain 10 b §:n mukaan maksuajan enimmäiskeston noudattamista koskevan asian voi saattaa aluehallintoviraston käsiteltäväksi velkoja tai elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi rekisteröity yhdistys. Lainkohdan toisen momentin mukaan aluehallintovirasto voi ottaa valvonta-asian käsiteltäväksi myös oma-aloitteisesti.

ESAVI totesi, että toinen momentti sisältää tarkoituksenmukaisuusharkintaa ja aluehallintovirasto voi sen perusteella priorisoida valvontaansa. Lainkohdan ensimmäisen momentin osalta *ESAVI* katsoi, että momentissa tai sen perusteluissa virastolle tulisi varata enemmän tarkoituksenmukaisuusharkintaa, jotta se voisi paremmin keskittyä vakavimpiin asioihin. Priorisoinnin mahdollistaminen tai asianosaisaseman puuttuminen asian aluehallintovirastolle käsiteltäväksi saattaneelta taholta antaisi aluehallintovirastolle mahdollisuuden keskittää valvontaa lain kannalta olennaisiin kysymyksiin sekä torjua esimerkiksi shikaaninomaisia ilmoituksia.

ESAVI totesi edelleen, ettei 10 b §:n ensimmäisen momentin perusteella ole täysin selvää, onko ilmoituksen tekijällä asianosaisen asemaa. Asianosaisaseman olemassaolo tai vaihtoehtoisesti sen puuttuminen tulisi Etelä-Suomen aluehallintoviraston mukaan tuoda selkeämmin esiin lain perusteluissa. Jos asianosaisasemaa ryhdytään myöhemmin selvittämään oikeusteitse, siitä aiheutuu oikeustilan epäselvyyttä, mistä aiheutuu ilmoituskentekijöille, viranomaisille ja tuomioistuimille turhaa työtä.

2.3 Muutoksenhaku ja tuomioistuinten resurssit

Mietinnössä ehdotetaan, että valvontaviranomaisen päätöksestä voitaisiin valittaa joko hallinto-oikeuteen (huomautus) tai markkinaoikeuteen (julkinen varoitus ja kieltö).

Markkinaoikeus totesi, että se ymmärtää työryhmän omaksuman lähtökohdan siitä, että julkista varoitusta tai kieltöä koskevien päätösten osalta muutoksenhaku tapahtuisi markkinaoikeudessa kilpailu- ja valvonta-asioina sekä siten oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain järjestyksessä, kun otetaan huomioon, että kyse on muutoksenhausta viranomaisen päätökseen. Markkinaoikeus ei kuitenkaan pitänyt ratkaisua kovin onnistuneena, sillä maksuehtolain 10 §:n mukaiset kiellot käsitellään jo nykyisellään markkinaoikeudessa markkinaoikeudellisina asioina. Markkinaoikeus huomautti, että työryhmän mietinnössä näytettäisiin vain todettavan, että julkista varoitusta ja kieltöä koskevien asioiden on katsottu edellyttävän kilpailu- ja valvonta-asioiden käsittelytapaa. Tältä osin markkinaoikeus toivoi hieman perusteellisempaa pohdintaa ja arviointia, kun otetaan huomioon, että työryhmä on toisaalta päätenyt nimenomaisesti sulkemaan seuraamusmaksun mahdollisuuden käytettävissä olevien seuraamusten ulkopuolelle.

ESAVI piti muutoksenhaun hajautettua mallia ongelmallisena, koska eri tuomioistuimissa tapahtuva käsittely voi sen näkemyksen mukaan vaarantaa seuraamusten yhdenvertaisuuden. *ESAVI* totesi myös, ettei sillä ole kokemusta ja osaamista muutoksenhaun käsittelystä markkinaoikeudessa. Lisäksi *ESAVI* huomautti, että jos seuraamuksena annetaan samaan aikaan huomautus ja kieltö, valittaja joutuu viemään asian kahteen eri tuomioistuimeen yhtä aikaa, mitä ei voida pitää prosessi-ekonomisesti mielekkäänä.

Mietinnössä on arvioitu, että muutos tarkoittaisi vuositasolla noin kymmentä uutta ratkaistavaa asiaa sekä markkinaoikeudelle että hallinto-oikeudelle. Edelleen mietinnössä on arvioitu, että uudistus ei edellytä tuomioistuinten voimavarojen lisäämistä.

VM katsoi, ettei ehdotettu sääntely sisältönsä vuoksi aiheuta tuomioistuimille tarvetta kouluttaa henkilöstöä. Tämän vuoksi uudistus ei edellytä tuomioistuinten voimavarojen lisäämistä.

Markkinaoikeus ja *Helsingin hallinto-oikeus* totesivat, että vaikka valitusmäärä ei olisi määrällisesti suuri, uusi asiaryhmä työllistäisi tuomioistuimia kuitenkin jonkin verran. *Markkinaoikeus* totesi, että vaikka yksittäisellä uudistuksella ei välttämättä aina ole tuntuvia resurssivaikutuksia, vaikutusarviointeja suoritettaessa tulisi kyetä tarkastelemaan asiaa hieman laaja-alaisemmin ja ottamalla huomioon kokonaisvaikutus markkinaoikeuden resurssitarpeeseen. Lisäksi kyse on hieman uuden-tyyppisestä markkinaoikeuden käsiteltäväksi tulevasta asioiden ryhmästä. Samoin

Helsingin hallinto-oikeus huomautti, että hallinto-oikeuksien resursoinnin kannalta yleisenä ongelmana on se, että kun hankkeita, jotka ohjaavat sinänsä pienehkön määrän uusia muutoksenhakuja hallinto-oikeuksiin on paljon, ne yhteensä vaikuttavat resurssitarpeisiin, vaikka yksittäisessä lainvalmisteluhankkeessa lisäresursointitarvetta ei olisikaan perusteltua todeta.

3 Muita lausunnonantajien huomioita

3.1 Sopimusvapaus ja sopimussuhteiden valvonta

MaRa, Rakennusteollisuus ry, EK ja TEM nostivat lausunnoissaan esille sopimusvapauden tärkeyden. Ne painottivat, että sopimusvapauden periaatteeseen tulee puuttua lainsäädäntöteitse mahdollisimman vähän.

EK ja Rakennusteollisuus ry pitivät hyvänä sitä, että yrityksillä on edelleen mahdollisuus sopia myös 30 päivää pidemmistä maksuajoista. Tätä voidaan pitää yritysten etuna, ottaen huomioon eri alojen käytännöt ja tarpeet.

TEM totesi, että lakimuutokset puuttuvat voimakkaasti yritysten väliseen sopimusvapauteen, mutta kokonaisuutena arvioiden se yhtyy työryhmän mielipiteeseen valvontaviranomaisen asettamisen tarpeellisuudesta.

EK:n ja Rakennusteollisuus ry:n mukaan elinkeinonharjoittajien välisten sopimussuhteiden valvonta viranomaisen toimesta tulee ylipäättään olla poikkeuksellista.

3.2 Nimenomaisen sopimisen määrittelemine

Rakennusteollisuus ry ja EK totesivat, ettei mietinnössä käsitellä tarkemmin sitä, mitä tarkoitetaan nimenomaisella sopimisella. Asiaa olisi niiden näkemyksen mukaan perusteltua käsitellä tarkemmin, ja ottaa erityisesti kantaa siihen, että yritysten välisissä sopimuksissa yleiset ehdot täyttäisivät nimenomaisen sopimisen kriteerit. Mikäli yleisten ehtojen ei katsottaisi täyttävän nimenomaisen sopimisen kriteereitä, mietinnössä esitetyllä olisi huomattava vaikutus yritysten välisten sopimusten käytäntöihin ja se loisi tarpeetonta hallinnollista taakkaa. Lisäksi se voisi luoda merkittävää epävarmuutta ja tarpeetonta päivitystarvetta niiden jo olemassa olevien sopimusten osalta, joissa maksuajasta on sovittu yleisissä ehdoissa.

3.3 Yrityksille aiheutuva hallinnollinen taakka

Mietinnössä on arvioitu, että valvontaviranomaisen tietopyynnöt ja yhteydenotot valvonta-asioihin liittyen saattavat lisätä vähäisessä määrin valvonnan kohteena olevien yritysten kohtaamaa hallinnollista taakkaa.

Rakennusteollisuus ry ja EK totesivat, ettei valvonnan piiriin tulevien yritysten hallinnollista taakkaa tule tarpeettomasti lisätä, eivätkä hallinnolliset haitat saa muodostua yritysten näkökulmasta muutoksella saavutettavia hyötyjä suuremmiksi.

MaRa totesi, että lainmuutos lisäisi yritysten hallinnollisia toimia ja sitä kautta kustannuksia, kun yritykset antaisivat valvonnan edellyttämiä tietoja viranomaisille. *MaRa* piti mahdollisena, että lainmuutoksen hallinnolliset haitat saattaisivat muodostua yritysten näkökulmasta hyötyjä suuremmiksi.

EK ja Rakennusteollisuus ry totesivat, että mikäli yleisten ehtojen ei katsottaisi täytävän nimenomaisen sopimisen kriteereitä, esityksellä olisi huomattava vaikutus yritysten välisten sopimusten käytäntöihin ja se loisi tarpeetonta hallinnollista taakkaa.

3.4 Tiedonhallinnan muutosvaikutukset

VM kiinnitti huomiota siihen, että suunniteltaessa viranomaiselle uutta tehtävää, tulee säädösvalmisteluvaiheessa arvioida julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2018) 8.2 §:n mukaisesti tiedonhallinnan muutosvaikutukset. Nyt mietinnöstä ei käy ilmi, että muutosvaikutusarviointia olisi tehty. Mietinnön perusteella tiedonhallinnan muutosvaikutuksia vaikuttaisi syntyvän ainakin ehdotetusta 10 f §:n yleisölle internetsivuilla tarjottavasta tietopalvelusta sekä tehtävässä käsiteltävistä asiakirjoista.

3.5 Jälkiarviointi ja tiedonvaihto

Mietinnössä on seurannan osalta todettu, että on seurattava, kuinka suureksi valvontaviranomaisen asiamäärät muodostuvat, ja lisäksi on syytä seurata mikro- tai pienyritysten ja suurten yritysten välisten maksuaikakäytäntöjen kehittymistä.

TEM totesi, että lainsäädännön vaikutusten jälkiarviointi sopivan ajan kuluttua lain voimaantulosta tulisi kirjata hallituksen esityksen perusteluihin. Myös *EK* kiinnitti huomiota siihen, että on syytä seurata mikro- tai pienyritysten ja suurten yritysten välisten maksuaikakäytäntöjen kehittymistä ja sääntelyn toimivuutta, jotta lainmuutoksen tuomat hallinnolliset haitat eivät muodostu yritysten näkökulmasta hyötyjä suuremmiksi.

Mietinnössä todetaan, että Etelä-Suomen aluehallintoviraston on suositeltavaa käydä keskusteluja parhaista valvontakäytännöistä ja tehdä tiedonvaihtoa elintarvikemarkkinavaltuutetun kanssa, sillä tällä on jo vastaavaa kokemusta omalta valvontasektoriltaan

MMM kannatti ESAVIN ja elintarvikemarkkinavaltuutetun tiedonvaihtoa ja keskusteluja, joilla valvontaa voidaan kehittää molemmilla sektoreilla.

3.6 Muut seikat

VM mukaan tulisi vielä tarkemmin ja kattavammin selvittää, olisiko tavoite mikro- tai pienyrityselvojen ja suuryrityselvojen välillä vallitsevan epätasapainoasetelman kaventamisesta mahdollista saavuttaa jollakin muulla keinoin kuin luomalla kokonaan uusi valvontaviranomaistehtävä. Selvittämistä tulisi *VM*:n näkemyksen mukaan jatkaa erityisesti sen vuoksi, että uuden viranomaistehtävän resurssitarpeet ovat ilmeisen vaikeasti arvioitavissa ja saattavat siten osoittautua lopulta ajan saatossa merkittäviksikin lisäten julkisen hallinnon suoria kustannuksia.

MMM katsoi, että ehdotettu sääntely on merkittävältä osin samansisältöistä kuin elintarvikemarkkinalaissa oleva maksuaikasääntely ja toteaa kannattavansa yhdenmuukaista sääntelyä.

MaRa piti epävarmana, minkälaiseksi muodostuisi liikesuhteiden jatkuvuus tilanteissa, joissa yritys ei ole onnistunut neuvotteluissa sopimaan maksuajoista ja vie sen jälkeen tavoitteitaan eteenpäin viranomaistoimin.

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-1172 (PDF)
ISBN 978-952-400-534-0 (PDF)